

Nový šéf Opery, a Opera stále bez vedení

Recenze dramaturgického neplánu Opery Národního divadla na prahu nové sezony

Libuše v předchozích měsících přinesla referáty o krajně neuspokojivé situaci Opery Národního divadla, o (ne)úrovni její dramaturgie a institucionálního stejně jako výkonně uměleckého fungování. Kromě nedostatků interpretačních a *nekonceptnosti* uměleckého vedení Opery jsme mluvili o problémech provázejících volbu a nástup nového šefa Opery Pera Boye Hansena a působení ředitele Národního divadla Jana Buriana, jemuž bylo minulým ministrem kultury Antonínem Staňkem prodlouženo trvání ve funkci ředitele na dalších šest let (!) bez výběrového řízení. O počínání Hansena, Buriana, šéfdirigenta Kyzlinka a dalším *Libuše* již obsáhle psala v posledních článcích, a proto nebudeme věci znovu opakovat. Účelem tohoto krátkého článku je pouze reflektovat situaci počátku nové sezony v Národním divadle a jeho Opeře, ověřit tváří v tvář realitě, nakolik se naše analýzy a předpovědi shodovaly, nakolik snad mýjely se stavem věcí. Aby, jak zpívá Lutobor, „naši kněžně povznešené tak vysoko nad ostatní rod všečen“ nikdo nemohl vyčítat zaujatost či přehnanou kritičnost, podívejme se krátce, čím se tedy v již nové sezoně nové vedení Opery prezentuje.

Máme být struční? Pak: je to bída. Per Boye Hansen se dočkal iniciativní pomocné ruky od některých agilních představitelů českého mediálního mainstreamu a umělecké soubory Opery Národního divadla, které hromadně (v několika stovkách lidí!) proti němu a Burianovi protestovaly, byly denuncovány jako potížisté bojící se o své „pohodlí“, mluvící do věcí, které jim nepřísluší, nedávající novému vedení šanci, resp. „rozvracející“ Janem Burianem údajně vybudované „stabilní prostředí“. Tak je představil zejména Jiří Štěpnička: republiku si rozvracet nedáme a patnáctileté děti nebudou určovat, kdo bude prezident! Bohužel ani představitelé protestujících souborů mediálně nevystupovali příliš přesvědčivě, resp. také *dostatečně*: prostor dostala zejména Eva Urbanová, která sice zaujala v zásadě správný postoj, ale argumentovat ho nedokázala ani přibližně. Tak principiální fakt, který záslužně vyhmátla, že Národní divadlo vzniklo, mělo být, vždy bylo a je/mělo by být *českou* věcí, pojala jen

intuitivně, nikoli v jeho historických a uměleckých souřadnicích. Ale budiž. Nám zde půjde o to, zda se negativa, jež se psala a jež jsme i my psali o dosavadním vedení Národního divadla Janem Burianem a chystaném vedení P. B. Hansenem, potvrzují, nebo naopak.

Není třeba mnoho slov, stačí se podívat na základní fakta, a totiž na prezentaci samotného Národního divadla. Síla věci je větší než síla slov, psal Sartre, a to trvá. Per Boye Hansen zrovna dostal další prostor k sebe prezentaci na Seznamu, za něž nám při tom bylo ještě trapněji než v případě rozhovoru s Evou Urbanovou. Rozhovor doslova nicneříkající, který Hansena nekonfrontoval s žádnými principiálními a opravdu *obsahovými* otázkami stran dramaturgie, interpretace či provozní organizace, jež hodlá, resp. už začal v Národním divadle realizovat, jen slova *o* plánech v maximální možné obecnosti-vágnosti. V tomto rozhovoru Hansen přes dvacet minut *povídá* a zrovna tak „pohodově“, jako by bylo vše v nejlepším pořádku, se projevuje opakovaně i Jan Burian. Tak se ale podívejme, jaká *skutečnost* se nám ve stejnou dobu hned v prvních dnech nové sezony otevírá před očima.

Hansen byl Janem Burianem nebo v *Hermanových divadelních novinách* představován jako vynikající odborník, dokonce prý „tvůrce“ nové éry berlínské Komické opery. Nyní měl rok na to, aby připravil novou koncepci a sezonu v Opeře Národního divadla, kam přivedl i nového šéfdirigenta orchestru Státní opery Steffense. Nyní se Hansen konečně ujal funkce a sezona začíná (Hansen ale zase říká, že ani za tuto sezonu ještě není zodpovědný, takže těžko říci, za co vlastně). Bilance? Ačkoli k důvodům protestů proti Hansenovi na jaře a odstoupení předchozích šéfů Opery Kofroně a Hroncové patřilo Hansenovo zasahování do obsazení repríz již nastudovaných děl, nyní nám byl předložen hrací plán, který až děsí dramaturgickou bezradností a přímo *amatérismem*. Na začátku (nyní již *během*) sezony není hrací plán na sezonu ani kompletně *sestavený*, natož *koncepčně*, *invenčně*, a s *jasným obsazením*, jak se na prvořadý operní dům, jež sám Hansen reklamoval budovat, sluší. **Hrací plán Opery je doplňován a měněn na oficiálním webu Národního divadla průběžně a budí dojem, že se do něj dá dopsat cokoli. Je v září zveřejněn** (až na pár repríz vybraných titulů, klíč je nám nejasný) **pouze po únor**, a i to teprve pár dní, ještě nedávno to bylo jen do Vánoc. **Tituly se před zraky diváků do plánu dopisují a v něm přepisují jako na interní poradě a ani u premiér a abonovaných představení není zveřejněno obsazení. Naprostým desasterem je počet a povaha premiér**, o nichž jsme již psali opakovaně: **naprosto nesourodá směs i v Praze běžně hraného a zase jinak prakticky nehraného repertoáru podle aktuální libovůle toho, co se v Národním divadle vydává za dramaturgii**. Ačkoli Opera Národního divadla po sloučení se Státní operou disponuje v evropském měřítku zcela výjimečně dvěma

orchestry a sbory a celkem čtyřmi scénami a ačkoli právě od ledna 2020 bude mít opět k dispozici budovu Státní opery, **počet premiér nadále odpovídá jednomu divadlu, a to ještě spíše (povahou) provinčnímu.**

Naprosto nepochopitelně byl konec léta po šňůře repríz *Dona Giovanniho* ve Stavovském divadle zakončen šňůrou bez konce obehrávaného Pucciniho, pochopitelně před poloprázdným divadlem. Per Boye Hansen měl přinést velkou světovost a obrodu, novou koncepci, a Jan Burian dává najevo, že vše funguje, jak má, nejen ze strany Hansena. Jak hrací plán Opery Národního divadla vypadá? V tom, co je zveřejněno, se nejedná než o pokračující reprodukování běžících představení těch nejpopulárnějších titulů. **Jedinou operní premiérou Národního divadla za celý podzim je při dvou souborech, čtyřech budovách, čtyřech operních/hudebních ředitelích a novém vedení Šchedrinova *Lolita* ve Stavovském divadle,** vybraná nadto podobně jako „Mozart a ti druzí“ apod. patrně proto, aby se hrála aspoň někde. Inu, *Lolita* je titul, na nějž Národní divadlo, nehrající po desítky let některá největší díla domácího repertoáru, pro jehož pěstování bylo postaveno, čekalo. Jediná premiéra za celý podzim, a to *Lolita*, a Jan Burian nechápe, co se komu nelíbí. Naprosto neuvěřitelně ovšem působí hrací plán pro leden a únor v té době nově otevřené Státní opery. Místo aby se nový šéfdirigent do nově otevřené budovy svého souboru uvedl velkou premiérou, nasadí – on, který měl, jak řečeno, přijít inovovat! – doslova přehršlí dalších repríz těch nejzprofanovanějších a i v Praze nejhranějších titulů. Držte si klobouky: **v lednu a únoru se bude ve Státní opeře hrát šestkrát *Madama Butterfly* a šestkrát *La traviata* (hraná i v Národním divadle!), čtyřikrát *Aida* a čtyřikrát *Bohéma*,** k tomu – jediný s novým obsazením – čtyřikrát *Fidelio*, který se hrál teprve nově (a příšerně) loni ve Weiserově premiéře. Není to štěstí, že se nám v Praze opera zahraničními silami „zachraňuje“ dokonce *extremizací* nešvarů dosavadního bezkonceptního vedení, nešvarů typických pro každé bezkonceptní umělecké vedení, totiž obehrávání těch *nejhranějších zahraničních* titulů? **Jak se může nový šéf operního souboru prezentovat tím, že ani nezveřejní kompletní hrací plán, nýbrž jen jeho pahýl, a v tomto pahýlu slovy *dvě premiéry za půl roku* a nekonečné obehrávání nejzprofanovanějších zahraničních titulů?** (Tím nechceme nijak naznačit, že by jmenované opery o sobě nebyly hodné hraní či byly špatné, každá z nich je nám velmi drahá.) Ale ten největší desaster teprve přichází, ten v tuto chvíli ještě ani nebyl zveřejněn, ale *Libuši* dolehl do uší: **již nyní v běžící sezoně vedení Opery, které mělo na přípravu nové sezony rok a které připravilo takové minimum premiér a inovací hracího plánu, které ale na začátku sezony nedokáže ani zveřejnit sezonní hrací plán, dokonce zrušilo jednu z těch mála premiér, *Pikovou dámu!*** (Alespoň to šéfdirigent Kyzlink oznámil orchestru.) Navzdory minimu premiér, navzdory jejímu dlouhému anoncování,

zařazení do předplatného apod. Sotvakdo si jistě dovede představit, že by ve Vídni nebo Berlíně hrací plán a obsazení doplňovali a měnili teprve během sezony tak, jak se to děje v Praze, s tím, že se tají či mění i přesné obsazení hlavních rolí premiér téměř až do předvečera. O jediné premiéře za podzim nemluvě, o množství a povaze provozovaných kusů nemluvě. Aby se ale dokonce již v průběhu sezony rušily premiéry (arci neanoncované ani s žádným obsazením), to je už opravdu pražský unikát – a zdůrazněme, že takto se na prahu nové sezony uvádí *nové vedení Opery!*

Co ale řekl Per Boye Hansen v rozhovoru pro televizi Seznam? Citujeme: „Myslím, že bychom se měli zamyslet nad počtem produkcí, musíme lépe plánovat, s větším předstihem...“ A potom se ještě pochlubil: „zvýšili jsme počet nových produkcí, celkem jich bude tuto sezonu osm...“ No není to úžasná bilance – a vzhledem k podzimní bilanci s výhledem na vyhozené peníze za novou *Turandot* v zimě, hranou dlouhodobě donedávna ve zcela funkční režii, realistická analýza?

Nechť si každý soudný člověk udělá obrázek, zda situaci více odpovídají kritické hlasy ze strany operních odborů, nebo bohorovný klid a denunciacie odborářů ze strany tohoto nového vedení, Jana Buriana a jejich mediálních podporovatelů. Jan Burian ukázal exemplárně svou demagogii, když se právě dnes vyjádřil (idnes.cz): „Jde stále o stejnou - jednoduchou, ale principiální otázku: jestli smí ministr kultury jmenovat po poradě se svým odborným poradním orgánem a v souladu s interní směrnicí ředitele Národního divadla, nebo jestli je toto jmenování podmíněno souhlasem vedení některých odborových organizací.“ Pokud víme, odborové organizace si nenárokují být tázány o souhlas se jménem ředitele, nýbrž žádají „toliko“ transparentnost jeho výběru v řádném výběrovém řízení a kvalifikovanost jeho počínání, alespoň elementární koncepčnost – kterou lze v současné situaci vymezit docela snadno negativně: koncepčnost je opakem dramaturgie, jakou jsme výše rekapitulovali jako prezentovanou samotným Národním divadlem. Pokud jde o opravdovou dramaturgickou koncepci, na jejíž absenci na straně P. B. Hansena a K. H. Steffense poukazovali odboráři, odkazujeme na rozsáhlý text, který na rozdíl od jiných přinesla *Libuše*. **Nezbývá než doufat, že kritická iniciativa na straně uměleckých souborů po prázdninách neochabne** a že v novém ministru kultury Lubomíru Zaorálkovi, jenž se jeví jako poslední naděje také sociální demokracie na výraznějšího a zkušeného ministra, naleznou solidního partnera, který bude aspoň trochu chápat, že Národní divadlo se svým dramaturgickým plánem, velikým rozpočtem a souborem a uměleckým, kulturním i sociálním závazkem není trafika ani trhací kalendář!

PS: Pro čtenáře, kteří by chtěli mít kompletní představu o konci pražského operního léta (o činohře, jak ji před pár dny v rozhlase představil její šéf Daniel Špinar, už ani nejsme schopni mluvit), resp. pro ty, kteří si libují v (anti)kulturním masochismu, a také pro úplnost obrazu, který jsme sestavili na základě provedení *Libuše* a *Dalibora* v Burianově Národním divadle, doplňujeme, že **Adam Plachetka**, nazvaný v jedné televizi neokázale jedním z nejvýznamnějších pěvců současnosti (!), svou stopu v dějinách české kultury dále prohloubil tím, že *za účasti kamer zpíval Dona Giovanniho lidem naloženým v oblečení do horkých van na střeše Lucerny* (prý to bylo ještě úžasnější než citronová žvýkačka a „následný audiovizuální záznam pomůže zpřístupnění klasické hudby širšímu publiku“), a že **Burianovo Národní divadlo zahájilo sezonu ve tři hodiny odpoledne 3. 9. na ulici** (na „piazzetě Václava Havla“) s anoncí pravdozvěstnou pro kulturu začínající sezony: „Ředitel ND a umělečtí šéfové jednotlivých souborů přiblíží, nač se diváci mohou v nadcházející sezoně těšit. Celé odpoledne budou také tvůrčí dílny pro děti, **připraveno bude občerstvení i opékání buřtů.**“

„Můj drahý národ český neskoná,

on pekla hrůzy slavně překoná!“

(Pro nové vedení Národního divadla: „Mein theures Böhmenvolk wird nicht vergeh‘n,/

Aus Grabesnächten herrlich neuersteh‘n.“)

Martin Bojda

5. 9. 2019